

ÚTFÛGELJE

Terugblik op 7 jaar
akkervogelbeheer

AGRARISCH COLLECTIEF
WAADRÂNE

LANDSCHAPSTROTS

Agrarisch Collectief Waadrâne kan akkerbouwers sinds 2016 faciliteren met het integreren van meer natuur in de bedrijfsvoering. Zo zijn er in de afgelopen jaren diverse vogelakkers en akkerranden ingezaaid die veel effect hebben gehad op de stand van akkervogels, maar daarnaast ook schitterende plaatjes hebben opgeleverd van weelderig bloeiende bloemen en planten.

Door samen te werken met elkaar is er veel diversiteit in beheer ontstaan. En dat niet alleen, zo blijkt uit de verhalen van akkerbouwers in dit magazine. Die samenwerking zorgt ook voor de onderlinge contacten tussen boeren. „It is moai om te sjen hoe't oare boeren te wurk gean, welk sied se brûke en wat de resultaten binne”, zegt Marten van der Galiën in een interview op pagina 4.

In dit magazine willen wij onder andere laten zien hoe mooi het agrarische cultuurlandschap is en wat het beheer heeft voortgebracht op de akkers van onze boeren. Ik geniet ervan om hier samen iedere dag aan te werken en ik ben trots op ons landschap. 'Landschapstrots' is een woord dat hier bij past en dat ik bij deze graag zou willen introduceren. Als we om de natuur en de diversiteit in gewassen blijven denken verwacht ik dat er een mooie toekomst is weggelegd voor boeren in deze regio.

Wij zijn er 'grutsk' op wat we als collectief teweeggebracht hebben in de afgelopen zeven jaar. Kijk alleen maar naar de excursies, fietstochten en bijeenkomsten die we voor boeren en burgers georganiseerd hebben. Eén ding is zeker: Waadrâne gaat de komende jaren samen met de akkerbouwers door met waar ze aan begonnen zijn.

Wij wensen u veel leesplezier en schroom niet om na het zien van al het moois in dit magazine, ons werkgebied ook in het echt te bekijken!

Hans Kroodsmá

Voorzitter Agrarisch Collectief Waadrâne

'Wij willen laten zien hoe mooi het agrarische cultuurlandschap is en wat het beheer heeft voortgebracht op de akkers van onze boeren'

WAT IS UITVOGELEN?

'Útfûgelje' is de naam van dit magazine geworden. Maar wat betekent 'útfûgelje', oftewel 'uitvogelen' eigenlijk? Het werkwoord staat voor: iets uitzoeken, uitdokteren vaak op een meer praktische en effectieve dan streng wetenschappelijke manier.

Waadrâne heeft de afgelopen 7 jaar veel moeten uitvoeren op het gebied van monitoring, schouw, zaadkeuze en de juiste manier van akkervogelbeheer uitvoeren. Met een knipoog naar de vogels past deze titel dan ook perfect bij dit magazine.

WAAROM BEHEER VOOR AKKERVOGELS?

Friesland staat bekend als weidevogelprovincie. Maar in de akkerbouwgebieden in Noordoost-Friesland, het werkgebied van Agrarisch Collectief Waadrâne, komen ook veel verschillende soorten akkervogels voor. Deze soorten zoals veldleeuwerik en gele kwikstaart horen net zo goed bij het landschap als de grutto en de kievit. Door speciale beheermaatregelen op akkers ontstaat er ook voor deze akkervogelsoorten een goed leefgebied waarin ze kunnen broeden, hun jongen kunnen grootbrengen en veel voedsel kunnen vinden. Dankzij het aanleggen van kruidenrijke akkerranden en vogelakkers krijgen veel soorten akkervogels meer kansen. Doordat de kruiden en granen in de herfst en de winter blijven staan kunnen ook de doortrekkende vogels zoals groenlingen, vinken en kneuen veel voedsel vinden. Meer dan 55 vogelsoorten maken dan ook in de winter dankbaar gebruik van het extra voedselaanbod.

GEFASEERD MAAIEN EN ZAAIEN IS ALTIJD BETER

Gerrit Tuinstra van Landschapsbeheer Friesland heeft sinds de zomer van 2018 de schouw van het leefgebied Open Akkerland voor Agrarisch Collectief Waadrâne uitgevoerd. Het is zijn taak om de diverse vogelakkers en kruidenrijke akkerranden te bekijken en na te gaan of het beheer op de juiste manier wordt uitgevoerd, volgens het schouwformulier van Waadrâne. Hij combineert deze schouw met de inventarisatie van hommels en dagvlinders in de bloemrijke akkers. „Want naast vogels profiteren ook veel insecten van het akkervogelbeheer.”

Vooral 's zomers vindt de veldbioloog - woonachtig in 'de Wâlden' - het werkgebied van Waadrâne mooi. „In de winter is het soms wel een heel open landschap en waait het er hard, maar de kuststrook trekt me wel. Bijzonder zijn de zeldzame Moshommel en Grashommel die je hier tegenkomt in de akkers waar ze foerageren op diverse bloeiende planten. Dat zie je in de rest van Nederland veel minder”, vertelt Gerrit Tuinstra. Gemiddeld gezien voldoen de beheerders van Waadrâne goed aan de voorwaarden die gesteld worden om aan het beheerpakket te voldoen. „Ik merk dat boeren hun best doen en dat komt ten goede aan de insecten en vogels. In overleg kunnen sommige dingen wel anders. Zo is het beter om de eiwitstroken gefaseerd te maaien in plaats van in één keer. Ik begrijp wel dat dat laatste praktisch gezien handiger is, maar als je bij het maaien delen laat staan heb je altijd bloei. De rode klaver en luzerne, die vaak in de eiwitstroken aanwezig zijn, bieden veel nectar.”

'Natuurlijke kruiden zijn voor de insecten juist heel belangrijk'

Een zelfde soort tip die Tuinstra aan boeren mee wil geven is het laten staan van kruiden die spontaan gaan groeien in de bloemstroken. „Vaak zie je dat de ingezaaide percelen het eerste jaar prachtig in bloei staan en dat er na verloop van tijd natuurlijke kruiden en grassen verschijnen en soms de overhand krijgen. Voor insecten zijn deze kruiden of 'onkruiden' juist heel belangrijk. Ik raad akkerbouwers dan ook aan om niet alles in één keer opnieuw in te zaaien, maar ook dit - net als het maaien - gefaseerd te doen. Anders ben je alles in één keer kwijt. Kortom, zowel gefaseerd inzaaien als maaien is altijd beter voor de insecten en vogels”, stelt Tuinstra die zelf een echte 'natoerman' is en alweer een tijdje als natuurdeskundige te horen is in het programma 'Op & Ut' van Omrop Fryslân. De mooiste vogel die hij in het gebied van Waadrâne heeft gezien is de grauwe kiekendief, in de omgeving van Marrum. „Een speciale werkgroep is toen actief geweest om het nest te beschermen. Later zijn twee jongen uitgevlogen. Prachtig om te zien.”

'Ik merk dat boeren hun best doen en dat komt ten goede aan de insecten en vogels'

HOOFDSOORTEN AKKERVOGELS

Veldleeuwerik
Ljurd

Gele kwikstaart
Giel Boumantsje

Graspieper
Piipjurd

Naast de hoofdsorten worden ook veel andere vogelsoorten waargenomen in het beheer, zoals de fazant, kwartel en blauwborst. Maar ook zeldzame soorten als de grauwe kiekendief, patrijs en zelfs de zeer zeldzame kwartelkoning zijn al gespot.

'TROCH WAADRÂNE HA WY DE PAPIEREN ROMPSLOMP NET'

De 37-jarige Hans Anema uit Nes heeft in 2018 het akkerbouwbedrijf van zijn ouders overgenomen. Hij is de vierde generatie die het familiebedrijf runt. Hij volgde in eerste instantie financiële opleidingen en Bedrijfskunde, maar besloot toch boer te worden. Vooral het ondernemen spreekt hem aan. Naast pootaardappelen verbouwt hij bieten, uien en graan. „Ús heit hat altyd al oan ikkerfûgelbehear dien, mar dan frijwillich”, vertelt Hans Anema. Samen met zijn broer zet zijn vader zich nog steeds in voor de natuur, onder andere door te jagen. „Asto oan fûgelbehear dochst, moastst wol om de predatoaren lykas foksen en wylde katten tinke, oars hat it gjin sin”, stelt de akkerbouwer.

Sinds zes jaar is het akkerbouwbedrijf uit Nes aangesloten bij Waadrâne, daarvoor deden ze via SNL aan akkerrandbeheer. Zogenaamde 'oerhoekjes' werden door de familie Anema altijd al vogelvriendelijk ingericht. „No dogge we folle mear oan ikkerboubehear, omdat we der in fergoeding foar krije. Troch de rûchte ha de fûgels dekking en ek foar it foer binne al dy blommen moai.” Wat Hans een groot voordeel vindt van het Agrarisch Collectief Waadrâne is dat alles nu goed georganiseerd is. „Wy ha de papieren rompslomp net. En as der iets is, is it moai datsto by ien telâne kinst dy't kennis fan saken hat.”

Op de goede weg

Ook richting de provincie Fryslân is het volgens de akkerbouwer uit Nes een voordeel dat het bestuur van het Agrarisch Collectief het woord kan doen. „Oars lûkst altyd oan it koartste ein”, zo weet Hans Anema uit ervaring. Hij geeft dan ook toe: „Sûnder Waadrâne hiene we it ikkerfûgelbehear net op dizze skaal útfierd.” Het feit dat er om de landerijen van Anema nog steeds patrijzen voorkomen is volgens hem een aanwijzing dat ze echt op de goede weg zijn. Hans hoopt dat akkervogelbeheer ondanks het nieuwe landbouwbeleid inpasbaar blijft. „Wy ha hjir yn sân jier echt wat moais opboud mei-inoar. Ast sjochst hoefolle boeren út de regio meidogge, dan soarget it kollektyf ek nochris foar ferbining. It soe skande wêze om alle ynspanningen te ferspyljen.”

JONGE BOER WIL GRAAG IETS NIEUWS UITPROBEREN

De 26-jarige Marten van der Galiën uit Hantum houdt ervan om nieuwe dingen uit te proberen. Daarom wilde hij zeven jaar geleden graag meedoen met agrarisch natuurbeheer voor Waadrâne. „Ik bin altyd benijd nei nije dingen. En dit is goed foar de natuer, de fûgels en de ynsekten. Dit is de takomst”, zegt Marten die het akkerbouwbedrijf samen met zijn ouders runt.

De maatschap Van der Galiën-Liezenga in Hantum heeft ongeveer zestig hectare grond, waarvan vijftien procent vogelakker met akkerranden er omheen. De hoofdmoot is pootaardappelen en daarnaast verbouwen ze uien en granen. Marten is blij met de vogelakker. „By it ferbouwen fan ierappels en sipels moatte je spuitsje en dêr krije de ynsekten in opdonder fan. De 'rustgewassen' binne just oantreklik foar in ferskaat oan ynsekten. En dat is wer goed foar de fûgels.”

Marten merkt dat het agrarisch natuurbeheer effect heeft. Regelmatig ziet hij veldleeuweriken en ook de kiekendief. „En noch folle mear fûgels, mar ik kin al dy nammen net. De fûgelteller wol en hy is entûsjast wat hjir allegear rûn fjocht”, zegt Marten. Met de vogelteller heeft Marten goed contact, ook over het maaien. Hij kijkt eerst of er nog nesten zijn. Minder enthousiast is Marten over de buizerd. „Dy frette alle jonge fûgels op. Dêr dogge we it net foar.” Hij weet nog goed dat hij als klein jongetje met z'n vader door de velden ging en dat het dan bijzonder was als ze een buizerd zagen. „No sit der op elke peal wol ien.”

Uitvogelen

Marten is alweer de vierde generatie boer op het familiebedrijf. Zijn 'oerpake' begon ooit in Hantumhuizen en zo'n vijftig jaar geleden verhuisde zijn pake naar de huidige boerderij in Hantum. „Ik wenje al myn hiele libben op dizze buorkerij”, lacht Marten. Hij heeft zijn werk altijd al fantastisch gevonden, maar merkt dat hij de laatste tijd steeds meer moeite met de regels krijgt. „Dy wurde ús troch de strôt drukt wylst ik de efterlizzende gedachte net snap.”

Wel positief is hij over Agrarisch Collectief Waadrâne. „Ik fyn it in moai kollektyf, we wurde goed begelaat en der binne in soad gearkomsten dêr 't we oare boeren kennen leare. It is moai om te sjen hoe't oare boeren te wurk gean, welk sied se brûke en wat de resultaten binne”, vertelt Marten. Aangezien zij pioniers waren moesten ze het allemaal nog wat 'uitvogelen'. Volgend jaar gaat de jonge boer weer iets nieuws uitproberen: veldbonen. „Dat smyt wer mear aaiwiten op.”

'It is moai om te sjen hoe't oare boeren te wurk gean'

'AANTAL INSECTEN NEEMT ZICHTBAAR TOE'

Sieger Talsma uit Ternaard heeft in 2019 het akkerbouwbedrijf van zijn ouders overgenomen. Al vanaf 2008 zit hij in de maatschap. „Ik ben geboren op deze boerderij en hier opgegroeid. Van jongs af aan hielp ik mee met aardappelen rooien. Toch had ik als klein jongetje nooit zoveel interesse in de boerderij. Dat kwam pas later, toen mijn vrienden ook in de agrarische sector gingen werken. Nu vind ik het mooi om te doen.”

De akkerbouwer heeft bijna honderd hectare aan pootaardappelen. Daar draait het bedrijf op. „Voor de rest ruilen we grond met veeboeren en we verbouwen nog wat graan. Sinds zeven jaar doen we ook aan agrarisch natuurbeheer voor Waadrâne. Wij waren één van de eersten. De vergoedingen zijn redelijk en het is een mooie bijkomstigheid dat we op deze manier wat voor de natuur kunnen doen.”

Door goed beheer kunnen vogels optimaal profiteren van de vogelakker en bloemrijke akkerranden, zo stelt Sieger Talsma. „Vooral veldleeuweriken broeden hier graag. We horen ze regelmatig fluiten, dan zie je dat het helpt. Ook signaleren we hier de velduil en de kiekendief. Die kunnen beter hun prooi pakken in de braakstroken. Je merkt dat er nu veel meer muizen zijn. En ook het aantal insecten neemt zichtbaar toe. Opvallend is ook dat er veel reeën met jongen in de vogelakkers zitten. Die profiteren ook van het beheer.”

Grond is heilig

De akkerbouwer vindt het een voordeel dat de grond dankzij akkervogelbeheer twee jaar 'rust' krijgt, waardoor het bodemleven de kans heeft zich te herstellen. „Dat komt de aardappelen uiteindelijk ten goede. De grond is ons heilig, dat is ons productiemiddel. Imkers zijn overigens ook blij met onze kruidenrijke akkerranden. Voor de bijen is het alleen maar goed, dus hebben ze hun kasten nu hier staan. Zelfs fotografen weten onze mooie bloemenvelden te vinden. Zij maken hier fotoshoots en er is ook al eens een band geweest om hier een videoclip op te nemen. Zo zie je maar weer waar akkervogelbeheer allemaal goed voor is.”

'Ook reeën met jongen profiteren van het beheer'

NANTKO REITSMA BEWEEGT MEE MET DE MAATSCHAPPIJ

Ergens in de 'middle of nowhere' in Ferwert is de boerderij van de 42-jarige Nantko Reitsma gevestigd. Samen met zijn jongere broer en vader runt hij hier een akkerbouw- en pluimveebedrijf. De pluimveetak is in omschakeling naar het Beter Leven Keurmerk 1 ster. Het akkerbouwbedrijf telt 115 hectare waarvan 45 hectare pootgoed. Verder verbouwen ze uien, granen en graszaad. Ook doet het bedrijf met enkele hectares mee aan het akkervogelbeheer van Agrarisch Collectief Waadrâne. De vogelakker is een afwisseling van een eiwitgewas met daarin stroken met diverse soorten granen en akkerbloemen, zoals klaproos en korenbloemen.

Nantko Reitsma is ongeveer vijf jaar geleden aangehaakt bij Waadrâne. „Yn it begjin wie it allinnich mooglik foar boeren út de eardere gemeente Dongeradiel, letter binne Ferwert, Blije en Marrum der ek bykaam”, vertelt Nantko. „De skieding leit dêr by

de provinsjale dyk”, wijst hij. De akkerbouwer vindt het belangrijk om mee te bewegen met de maatschappij, zowel met het pluimvee- als het akkerbouwbedrijf. „It moaie fan Waadrâne fyn ik dat it fan ûnderen op organisearre is.”

Grauwe kiekendief

Het resultaat is na ruim vijf jaar vogelakkerbeheer duidelijk te zien. „Der binne mear ynsekten en dan folgje de fûgels as is goed is fansels”, zegt Nantko. Afgelopen zomer werd er nog een grauwe kiekendief vlakbij het erf gespot. Door gaas om het nest te zetten probeerden vrijwilligers van stichting grauwe kiekendief predatoren zoals steenmarters uit de buurt te houden.

Mooie bijkomstigheid van de vogelakker is volgens Nantko dat de grasstroken met bloemen de boel mooi opfleuren en voor afwisseling zorgen. „Boppedat krijt de grûn 'rêst'. Over praktische zaken zoals welk zaad bijvoorbeeld geschikt is, is de boer uit Ferwert zo nu en dan aan het sparren met collega-waadrâneboeren. Hij maakt namelijk sinds kort deel uit van de akkerbouwcommissie van Waadrâne.

'It moaie fan Waadrâne fyn ik dat it fan ûnderen op organisearre is'

ACTIVITEITEN WAADRÂNE IN WOORD EN BEELD

Om burgers meer te betrekken bij het werk dat de boeren van Waadrâne doen hebben we de afgelopen jaren verschillende activiteiten georganiseerd. Op deze manier willen we niet alleen mensen informeren over de functie van dit beheer voor de boerenlandvogels, maar ook laten zien dat we trots zijn op ons landschap. Op deze pagina's een selectie van zeven jaar Waadrâne in vogelvlucht.

Informatieborden Waadrâne

Om meer bekendheid te geven aan de manier waarop boeren samenwerken met de natuur heeft burgemeester Johannes Kramer in 2021 het eerste informatiebord onthuld over het beheer van Agrarisch Collectief Waadrâne. Het bord is geplaatst in de vogelakker van Mts. Van der Galiën uit Hantum en is één van een serie informatieborden die verspreid over hte werkgebied van Waadrâne worden geplaatst.

Lerend beheren

Tijdens de eerste veldbijeenkomst 'lerend beheren' in leefgebied Open Akker (april 2017) kregen deelnemers meer inzicht in de wijzen van beheren. Ook konden zij informatie en ervaringen uitwisselen. Bestuurslid Pyt Sipma bekijkt de grond en het bodemleven. Want wat onder de grond gebeurt is net zo belangrijk als erboven.

Aardappelexcursie

Boer Goasse Venema uit Ternaard nodigt mensen uit om zelf aardappelen te rooien op zijn land in Wierum. Tegelijkertijd wil hij bezoekers samen met bestuursleden van het Agrarisch Collectief Waadrâne informeren over het internationale project BEESPOKE.

Fotowedstrijd

De kruidenrijke akkerrand aan de Grândyk bij Holwert trok in 2016 veel bekijks en werd met grote regelmaat gefotografeerd. Dit bracht Waadrâne op het idee om een fotowedstrijd te organiseren. Deze foto van Anke Bos heeft als bijschrift: Herinneringen voor later moet je nu maken.

Cursus broedvogels tellen

Met succes werd de cursus 'tellen van broedvogels', verzorgd door SOVON, afgerond in het praktijkgebied langs de Dowemattereed bij Ie. Er werden 16 soorten broedvogels vastgesteld, waaronder slobendeend, zomertalingen, grutto's en veldleeuweriken.

Schoolexcursie

Kinderen van KBS Bernewird in Boarnwert kregen in 2021 uitleg over nachtvlindermonitoring bij boeren van Waadrâne. Tjitske heeft op school uitleg gegeven over hoe de vlinders worden gevangen en 's morgens heeft ze samen met de leerlingen een LED-emmer geleegd, de vlinders bekeken en weer vrijgelaten.

Insectenexcursie

In augustus 2018 werd een insectenexcursie gehouden in een vogelakker tussen Ie en Ingwierrum. Tussen de zeer welkome buien door deed ecoloog Bauke Koole een boekje open over nut en noodzaak van insecten, vlinders en boerenlandvogels.

Winterexcursie

In januari 2020 werd de winterexcursie akkervogelmonitoring in het normaal zo rustige Wierum druk bezocht. Dertig vrijwilligers, coördinatoren en bestuursleden van Agrarisch Collectief Waadrâne lieten zich bijpraten over de actualiteiten in de wereld van agrarisch natuurbeheer in open akkerland.

Onthulling promotiespandoek

Het eerste publicatiespandoek van Waadrâne is op 22 juli 2016 onthuld in de kruidenrijke akkerrand van CV Binn'dieks aan de Grândyk in Holwert. Dergelijke spandoeken zijn vervolgens op meerdere plaatsen in de regio neergezet om meer bekendheid te geven aan het agrarisch natuurbeheer.

Excursie open akkerland

Op 7 juli 2017 organiseerde Waadrâne een excursie langs vogelakkers en kruidenrijke akkerranden voor genodigden. De belangstelling was groot. Op de foto geeft Tsjerk Oosterhof uitleg over de inpassing van de vogelakker op zijn akkerbouwbedrijf in Ingwierrum.

Prijsuitreiking

Bestuurslid Piebe Dijkstra reikt de prijzen van de puzzel uit die tijdens de fietstocht werd gehouden. Dit vindt plaats in één van de vogelakkers van Roersma Sate. Henny en Pieter Ludema, Lilian Ruschen en Akkie Schreiber zijn de gelukkige winnaars van de vogelhuisjes, een pot honing en bijenhangar.

Bezoek raadsleden

Raadsleden van de voormalig gemeente Dongeradeel werden in september 2019 uitgenodigd voor een ontbijt in de vogelakker van de firma Talsma. Onder het genot van een stevig ontbijt werden de raadsleden bijgepraat over de werkzaamheden van het collectief en het agrarisch natuurbeheer.

Zonnebloemlinten

Een zonnebloemlint van zo'n 9000 meter rondom twee percelen in Noordoost-Friesland, dat was de wens van Waadrâne voor 2022! De zonnebloemlinten, ingezaaid door drie boeren, blijken voor veel fietsers een toeristische attractie te zijn.

Fietstocht

Maar liefst 140 deelnemers kunnen terugzien op een geslaagde fietstocht langs vogelakkers en kruidenrijke akkerranden. De fietstocht van ruim twaalf kilometer vond plaats in juli 2017 en ging langs bedrijven van beheerders van Waadrâne.

Stimuleren biodiversiteit

In 2019 heeft Waadrâne publieksacties georganiseerd door gratis zakjes akkerrandmengsel beschikbaar te stellen. Dit was een groot succes. Op deze manier werden burgers gestimuleerd een bijdrage te leveren aan biodiversiteit.

Macht fan de blommenpracht

Waadrâne nodigde in augustus 2019 in samenwerking met vier boeren uit Marrum, Nes, Holwert en Ingwierrum buurt- en dorpsbewoners uit om eens een kijkje te nemen in de vogelakkers. Onder de naam 'Macht fan de blommenpracht' lieten ze tijdens avondexcursies zien wat ze doen.

Nieuwjaarsbijeenkomsten

Elk jaar organiseert Agrarisch Collectief Waadrâne een Nieuwjaarsbijeenkomst waarbij elke keer een passende attentie wordt meegegeven aan de aanwezigen. In 2019 was dit een potje bloemenhoning met een etiket in een zaadtasje. In het papier van de tas zitten bloemenzaden.

Schemerexcursie

Boeren van Agrarisch Collectief Waadrâne namen tientallen belangstellenden in Ie en Stiens mee op een boerenkar achter een trekker langs zonnebloemlinten en vogelakkers. Mede dankzij het mooie weer in de zomer van 2022 vonden mensen het een leuke en leerzame avond.

Marten Tigchelaar en Mark Bloem zijn akkervogeltellers bij Waadrâne:

'WE MOETEN DE KLEINE VOGELSOORTEN NIET VERGETEN'

In het dagelijks leven werkt Marten Tigchelaar als projectleider bij een constructiebedrijf en Mark Bloem werkt als Rentmeester voor Natuurmonumenten. Samen hebben zij één gezamenlijke hobby: vogels. Mark is al vanaf zijn zevende jaar geïnteresseerd in vogels en Marten ging van jongs af aan met zijn pake en mem 'aaisykjen'. "Sinds zeven jaar zijn we akkervogeltellers voor Waadrâne."

Hoe zijn jullie akkervogelteller geworden?

"Als echte vogelliefhebbers wilden we graag wat doen voor vogels. We hoorden verhalen dat het minder goed gaat met de vogels. Mijn schoonvader tipte mij dat ze bij Waadrâne akkervogeltellers zochten. Ik had daar wel belangstelling voor en vroeg Marten om mee te doen. Samen gingen we al regelmatig de velden in om vogels te spotten. Nu kunnen we dat ook nog voor een goed doel doen: de vogels."

Wat doen jullie precies voor Waadrâne?

"Wij houden in de lente en aan het begin van de zomer bij welke vogels er zijn en wat hun gedrag is. Zijn ze bijvoorbeeld aan het paren, broeden of hebben ze jongen? Daarnaast tellen wij in de winterperiode welke vogels in het gebied komen overwinteren en voedsel vinden in de kruidenrijke akkerranden. Dit onderzoek doen we over een periode van vijf jaar voor Sovon. Met boeren zijn er afspraken gemaakt omtrent de akkerranden zodat we het verschil kunnen onderzoeken. Doel is om te kijken wat voor effect bloemrijke akkerranden hebben op de vogels."

Kunnen jullie daar al iets over zeggen?

"Wij merken echt dat het werkt. Dankzij de kruidenrijke akkerranden zijn er meer vogels, vlinders, bijen en insecten. Vooral in de winter wordt veel gebruik gemaakt van de kruidenrijke akkerranden door diverse trek- en standvogels. Ook nu we zeven jaar onderweg zijn zien we af en toe bijzonder leuke vogels, zoals barsijszen en de grote lijster. Die tref je niet zo vaak in dit gebied. Een aantal jaar geleden zagen we een prachtige groep morinelplevieren en ook hebben we hier een patrijs aangetroffen. De akkerranden zorgen voor beschutting en voedsel. Dat is in de omringende kale percelen niet mogelijk en daar zien we dan ook weinig vogels."

'AKKERBOUWERS ZIJN NU VEEL BEWUSTER MET VOGELVRIENDELIJK BEHEER BEZIG'

Reinskje Brandsma uit Anjum is al vanaf het begin gebiedscoördinator van Agrarisch Collectief Waadrâne. Zij heeft veel contact met boeren en beheerders in de clusters Ie-Ingwierrum, Peazens-Moddergat, Ternaard en Holwert en kan naar eigen zeggen met iedereen door één deur. „In het begin was alles nieuw en was het moeilijk mensen te vinden die mee wilden werken. Nu is er een wachtlijst”, vertelt Reinskje die nog altijd geniet van haar werk dankzij de vele contacten. Wat haar opvalt is dat boeren veel bewuster met vogelvriendelijk beheer bezig zijn dan zeven jaar geleden. „Ze houden rekening met het maaien, letten op de vogels en insecten en denken mee over de bloemrijke akkerranden. Zelf genieten ze ook van de mooie bloemen en de vogels die daar weer op afkomen. Je merkt echt dat boeren kennis opbouwen en enthousiast zijn over akkervogelbeheer.”

Meer naar buiten treden

Wat Reinskje opvalt is dat akkerbouwers tegenwoordig zelfs landerijen waar ze niks mee doen inzaaien met bloemenzaad. „Ik vind het dan ook jammer dat er soms mensen zijn die zeggen dat boeren het alleen voor de vergoeding doen. Daarom zijn de open dagen die we houden ook zo belangrijk. We moeten zelf meer naar buiten treden en uitleggen waarom wij dit doen”, stelt de gebiedscoördinator. Ze doelt daarmee onder andere op de schemerexcursies die een groot succes waren. Zelf heeft ze ook veel geleerd over de kruidenrijke akkerranden, insecten en vogels. Ze heeft niet alleen goed contact met de boeren, maar ook met de vogeltellers en schouwers. Andersom weten ze Reinskje ook allemaal te vinden. De belangrijkste winst van de afgelopen zeven jaar is volgens de gebiedscoördinator toch wel dat de bewustwording onder akkerbouwers in Noordoost-Friesland is vergroot dankzij de bijdrage die zij leveren aan biodiversiteit en het beschermen van akkervogels.

ZZZOEM

Niet alleen de akkervogels profiteren van het beheer. Uit tellingen blijkt dat ook veel hazen en reeën baat hebben bij de beschutting en rust, zowel in de zomer als in de winterperiode. Dit levert een veilige omgeving op voor zodat jongen in alle rust kunnen opgroeien en beschut zijn tegen aanvallers. In de zomer zoemt het in kruiden en bloemen van diverse soorten insecten zoals vlinders, bijen, hommels en sprinkhanen. Veel algemene soorten maar ook heel bijzondere soorten worden aangetroffen tijdens de jaarlijkse inventarisatie.

Vlinders

Algemeen: Klein Koolwitje, Kleine Vos en Distelvlinder
Schaars/zeldzaam: Zwartsprietdikkopje en Icarusblauwtje

Nachtvlinders

Algemeen: Gamma-uil en Klaverspanner
Zeldzaam: Ligusterpijlstaart Kolibriefvlinder

Sprinkhanen

Algemeen: Kuissprinkhaan en Bruine sprinkhaan
Zeldzaam/schaars: Ratelaar

Bijen en Hommels

Algemeen: Aardhommel, Steenhommel Honingbij
Schaars/zeldzaam: Moshommel Vrij schaars: Akkerhommel

Interessante vogelwaarnemingen: Zeearend, Lachstern en Kwartelkoning

(Bron: insectenonderzoek in vogelakkers 2018 t/m 2022 door Bauke Koole)

INSECTENONDERZOEK HELPT WAADRÂNE OP WEG

In hoeverre draagt het agrarisch natuurbeheer bij aan het leefgebied voor insecten? Op deze vraag probeert ecoloog Bauke Koole na vijf jaar insectenonderzoek een antwoord te geven. Het onderzoek richt zich op dagvlinders, dagactieve nachtvlinders, sprinkhanen en overige soorten die als bijvangst ook zijn meegenomen. „Deze soorten kunnen namelijk gemakkelijk op zicht en geluid gedetermineerd worden.”

Agrarisch Collectief Waadrâne heeft uit eigen middelen dit insectenonderzoek mogelijk gemaakt en dat is volgens Bauke Koole uniek in Nederland. „Ik vind het bijzonder dat Waadrâne mij gevraagd heeft om specifiek onderzoek naar insecten te doen. De meeste collectieven monitoren alleen de vogels”, stelt Koole. Het onderzoek naar de insecten vindt plaats in het cluster Ie/Ingwierrum. In het zomerseizoen gaat Bauke Koole vier keer het veld in, in de maanden juni tot eind augustus. Onderweg telt hij wat hij ziet. „Als het veld goed ingezaaid is zie je veel insecten. Dit varieert van verschillende soorten vlinders tot veel sprinkhanen. Maar ook de Moshommel, een zeldzame hommelse soort kom ik elk jaar wel tegen. Verder vliegen regelmatig Akkerhommels over de bloemen. Eerlijk gezegd had ik verwacht dat ik meer soorten vlinders zou ontdekken, maar toch heb ik een aardig lijstje met soorten, waaronder het Icarusblauwtje, de Kleine Vuurvlieder en de Ligusterpijlstaart.”

Insecten en akkervogels

Als er veel insecten zijn, zegt dat iets over de toestand van het voedsel van de akkervogels. Koole: „Met name sprinkhanen komen veel in extensief grasland voor of in de kruidenrijke stroken van de vogelakkers. De larven dienen in het vroege voorjaar als voedselbron voor akkervogels zoals bijvoorbeeld de Veldleeuwerik. Ook de rupsen van vlinders staan op het menu van veel akkervogels. Daarnaast vormen vliegende insecten een bron van voedsel voor bijvoorbeeld de Gele Kwikstaart die graag in graangewassen broedt, maar in het agrarisch natuurbeheer op zoek gaat naar insecten”, stelt Koole. Hij kan niet genoeg benadrukken hoe belangrijk de insecten voor het leven op aarde zijn. „Daarom moeten we voor bloemen zorgen in het landschap, dat is van levensbelang.”

Hitte en droogte

Een zorgelijke conclusie uit het onderzoek - en dat benadrukt de onderzoeker in zijn laatste rapport - zijn de extreme weersomstandigheden. „De hitte en droogte hebben de resultaten sterk beïnvloed. Daardoor is er een gebrek aan bloeiende planten. Dat is ongunstig voor insecten en daarmee samenhangend ook voor akkervogels. In het voorjaar zie ik mooie kruiden en bloemen, maar zodra het stopt met regenen droogt alles uit. Je merkt dan bijvoorbeeld dat er minder nectar in de klaverbloemen zit, waar de honingbijen weer van eten. Zonder nectar geen insecten. Eén van mijn belangrijkste adviezen is daarom om het agrarisch natuurbeheer klimaatbestendig te maken.”

'Eén van mijn belangrijkste adviezen is om het agrarisch natuurbeheer klimaatbestendig te maken'

HOE ZIET EEN VOGELAKKER ERUIT?

Een vogelakker is een perceel grond dat bestaat uit een afwisseling van stroken eiwitgewas (luzerne of klaver) en stroken natuurbraak ingezaaid met granen, kruiden en bloemen. Het aandeel eiwitgewassen is ongeveer 60% en de natuurbraakstroken ongeveer 40%. Door veel variatie in de braakstroken met bloeiende kruiden en granen is er een ruim aanbod voedsel (insecten en zaden) voor akkervogels. De eiwitstroken worden pas laat gemaaid en worden niet heel vaak gemaaid, zodat de akkervogels de tijd hebben om te broeden en hun jongen groot te brengen.

KRUIDENRIJKE AKKERRAND

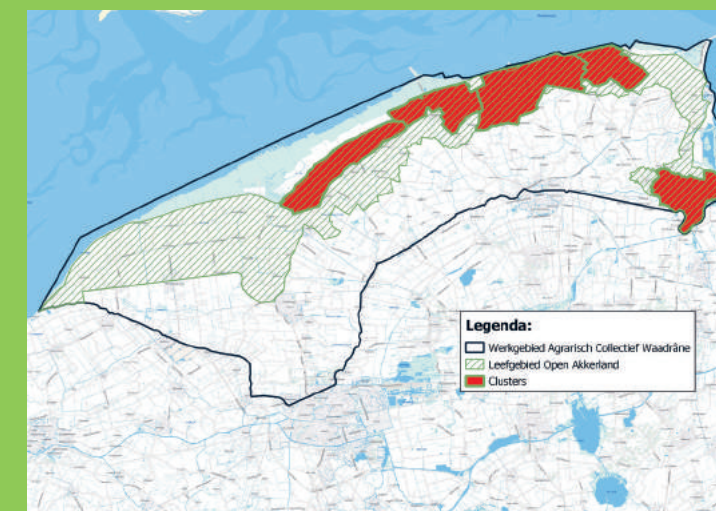
Dit is een rand langs een perceel van minimaal 6 meter breed, ingezaaid met granen, kruiden en bloemen. Door de variatie en openheid in structuur hebben ze een grote aantrekkingskracht op broedende akkervogels in de zomer. Maar ook veel doortrekkende vogelsoorten vinden in de wintermaanden nog veel voedsel in de vorm van zaden in de meerjarige akkerranden.

AGRARISCH COLLECTIEF WAADRÂNE

Agrarisch Collectief Waadrâne is een samenwerkingsverband van ruim 150 boeren in de noordelijk kuststrook van Friesland. Het gaat om melkveehouders en akkerbouwers, die agrarisch natuurbeheer inpassen in hun bedrijfsvoering. Op deze manier dragen zij zorg voor biodiversiteit, duurzaamheid en variatie in het landschap. Ons belangrijkste doel?

‘Noard-Fryslân nóg mooier maken door de flora en fauna in stand te houden’

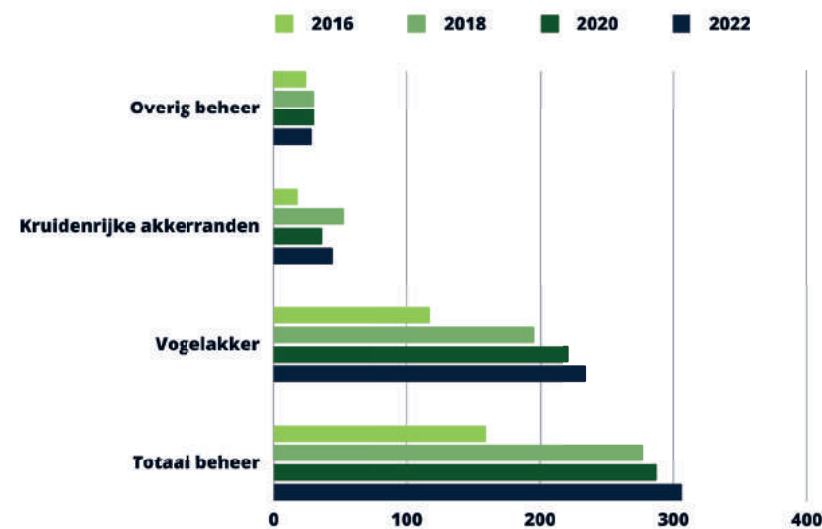

Op het kaartje hierboven is het werkgebied van Agrarisch Collectief Waadrâne aangegeven. Het groen gearceerde deel is het akkerbouwgebied waarbinnen het akkervogelbeheer kan plaatsvinden. Voor de vogels is het van belang dat er voldoende en gevarieerd beheer aanwezig is wat niet te ver uit elkaar ligt. Daarom is gekozen om het beheer op elkaar af te stemmen binnen een begrenst gebied, de zogenaamde clusters. Op deze manier is er voor de akkervogels altijd voldoende nestgelegenheid en voedsel in buurt.

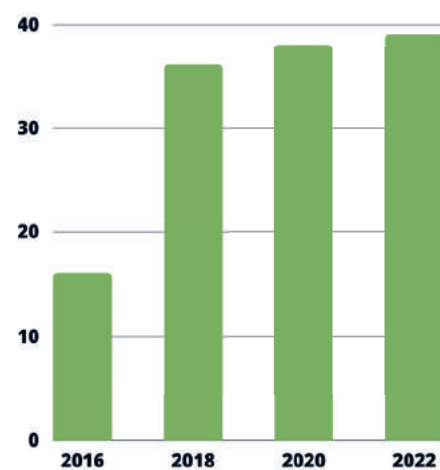
BOEREN MET VOOR DE NATUUR

Groei hectares akkervogelbeheer

Groei deelnemers akkervogelbeheer

FLEURIG!

Zeven jaar akkervogelbeheer zijn omgevlogen. Ieder jaar een stapje vooruit in beheer, een hele uitdaging. Zowel de beheerders als het Agrarisch Collectief Waadrâne hebben veel kennis opgedaan over beheer, vogels en insecten. Maar ook over hoe om te gaan met onkruidruk en het inpassen van de beheerpakketten in het bouwplan. Daarbij zijn we ondersteund door ecologen, onderzoekers en de vele vrijwillige vogeltellers. Hun enthousiaste verhalen hebt u kunnen lezen in dit magazine

De bloeiende akkerranden en vogelakkers zijn een vast en gewaardeerd onderdeel geworden van het landschap in Noordoost-Friesland. Daar worden boeren en burgers fleurig van.

Naar de toekomst kijkend wordt het nog een hele puzzel om het beheer blijvend in te passen op de akkers. Maar onze boeren zijn vol enthousiasme bezig hun bedrijf economisch duurzaam en bloeiend te ontwikkelen. Zo kunnen ook de burgers en toeristen blijven genieten van onze fleurige leefomgeving in Noordoost-Friesland.

Connie Terpstra

Bestuurslid Agrarisch Collectief Waadrâne

COLOFON

Dit magazine is gemaakt in opdracht van Agrarisch Collectief Waadrâne. Aanleiding is dat het collectief terug wil kijken op 7 jaar akkervogelbeheer in Noordoost-Friesland.

Datum: 28 maart 2023

Oplage: 500 exemplaren

Druk en vormgeving: LauwersReclame (Afie Schilstra-Riemersma)

Redactie: Klasina van der Werf, Corrie Terpstra en Betty Sinia

Foto's: Baukje de Haan, Bauke Koole, Bert de Ruiters, Gerrit Tuinstra, Klasina van der Werf, Siem Akkerman en eigen foto's.

Meer informatie: www.waadrane.frl

